

דיני ראש השנה חלק א' / הרב חננאל עמי ישראל זייני

דיני ערב ראש השנה

- א. יש נוהגים להתענות בערב ראש השנה. ואם יש מילה בערב ראש השנה, כל המשתתפים אינם מתענים.
- ב. בערב ראש השנה, לא אומרים תחנון אפילו בסליחות. ויש אומרים בסליחות, אם הן נאמרות לפני עמוד השחר.
- ג. נוהגים לעשות התרת נדרים לאחר תפילת שחרית בערב ראש השנה.
- ד. מצוה להסתפר ולגזוז צפרניים לכבוד ראש השנה, ומי שנוהג להתגלח, יתגלח לכבוד ראש השנה.
- ה. טוב לטבול בערב ראש השנה.

נוסח התפילה בעשרת ימי תשובה

- ו. בעשרת ימי תשובה יש לומר בשמונה עשרה "המלך הקדוש" במקום "האל הקדוש". ומי שטעה ולא תיקן את עצמו מיד, או מי שאינו זוכר מה אמר, חוזר לתחילת התפילה.
- ז. יש לומר בשמונה עשרה "המלך המשפט", במקום "מלך אוהב צדקה ומשפט". ומי שטעה – יתקן את עצמו מיד. ואם המשיך את תפילתו, אינו חוזר.
- ח. נוהגים לומר בשמונה עשרה "זכרנו לחיים וכו'", "מי כמוך וכו'", "וכתוב לחיים וכו'", "ובספר חיים וכו'". ומי ששכח וכבר הזכיר את השם, אינו חוזר.
- ט. לאחר חזרת הש"ץ בשחרית ובמנחה אומרים "אבינו מלכנו".
- י. אין אומרים "אבינו מלכנו בשבת", למעט ביה"כ שחל להיות בשבת שאם לא עכשיו אימתי. והאשכנזים נוהגים ביה"כ שחל להיות בשבת, לומר "אבינו מלכנו" בתפילת נעילה בלבד.
- יא. בערבית של שבת 'שובה', אומרים בברכת מגן אבות "המלך הקדוש שאין כמוהו".

דיני תפילת ראש השנה

- יב. יש נוהגים שהחזן מתפלל בקול בראש השנה וביום הכיפורים, ואין איסור בדבר [וביחוד בארץ ישראל], כיון שיש לכולם מחזורים ואין חשש שיטעו.
- יג. מצוה להאריך בתפילה ובפיוטים עד חצות היום (12:40 זמן חיפה), ואין איסור ביום טוב להגיע לחצות היום בצום, ואדרבה: רבים מגדולי ישראל צמו בשני ימי ראש השנה. ואף על פי שלהלכה, אין לצום בראש השנה, נהגו רבים מן הספרדים לצום עד חצות היום, ולא לשתות אפילו מים לפי התפילה, והוא מנהג טוב.
- יד. אין לקיים קידוש בין לפני התקיעות, משום שאסור לאכול לפני תקיעת שופר. ואין לקיים קידוש בין תקיעות שלפני תפילת מוסף, לתקיעות שבתפילת מוסף, משום שאין להפסיק בין התקיעות.
- טו. יש נוהגים לכבד את התוקע בעליה לתורה.
- טז. חזן או בעל-תוקע או בעל-קורא הלוקחים תשלום על תפקידם בשבתות ובימים טובים, אינם רואים בימן ברכה באותו ממון, משום שזהו שכר על שבת ויו"ט, ואע"פ שאינם עוברים איסור.
- יז. אדם המתפלל ביחיד שחרית של ראש השנה, ישתדל לכוון את תפילתו (ובעיקר תפילת מוסף), לזמן שבו מתפלל הציבור שהוא בדרך כלל מתפלל שם. ומכל מקום אין לו להתפלל מוסף לפני שעה רביעית (9:35 זמן חיפה).
- יח. שני בני אדם הנמצאים במקום שאין בו מנין, ואחד מהם יודע להתפלל והשני לא – אין הראשון יכול להוציא את חברו ידי חובה, אם יתפלל בקול. אולם, אם השני לא יתפלל כלל אם לא יציאו הראשון ידי חובתו, מוטב יתפלל הראשון בקול, ויענה השני אמן אחר ברכותיו.
- יט. קהילות שנהגו לשלב בתוך התפילה, פיוטים שחיברו גדולי ישראל (קרובות), אין בכך כל איסור, ואין בכך 'הפסק'. אולם, אין לשלב בתוך התפילה פיוטים שלא נהגו לאמרם שם, וניתן לאמרם בין שחרית לקריאת התורה. וכל קהילה תעשה כמנהגה, ואסור לשנות שנאמר "אל תטש תורת אמך". ואין לעורר מחלוקת בבית הכנסת, וביחוד בראש השנה.

דינים שונים

- כ. נוהגים שכל אחד מאחל לחבירו "כתיבה וחתימה טובה", או "תכתב ותחתם לחיים טובים ולשלום".
- כא. נוהגים ללכת לאחר מנחה ביום הראשון של ראש השנה, לומר "תשליך", במקום שבו רואים מקור מים (ים, אגם, באר, מעין, נחל וכדומה. אך לא ברז).
- כב. אם היום הראשון של ראש השנה חל בשבת, אין לומר "תשליך" ביום הראשון אלא ביום השני. ואם היום הראשון של ראש השנה חל להיות ביום חמישי, יש להקפיד לומר "תשליך" ביום הראשון.
- כג. יש נוהגים שלא לישון ביום בראש השנה. ועל פי האר"י אין להקפיד אלא לפני חצות היום (ולכן, לנוהגים כך יש לקום בעמוד השחר), אולם לאחר חצות היום אפשר לישון. ויש מקפידים גם לאחר חצות היום.

כד.

דיני ראש השנה

- כה. ראש השנה הוא יום טוב, ואין להתענות בו וגם לא בשבת 'שובה'. ויש לשמוח בו, ולענג אותו ככל יום טוב באכילת בשר ושתית יין, ובקינוחים מתוקים.
- כו. אין להכין שום דבר ביום הראשון של ראש השנה, ליום השני של ראש השנה, ואיסור זה כולל שטיפת כלים ועריכת שולחן. אולם להוציא אוכל מהמקפיא, על מנת שיפשיר עד הערב – מותר, ואין זה הכנה.
- כז. גם בלילה השני של ראש השנה, מברכים 'שהחינו'. ונוהגים להביא פרי חדש לקידוש בליל שני של ראש השנה כגון זיתים וחבושים וכדומה. אך מי שאין לפניו פרי חדש או בגד חדש, אין זה מעכב, ויברך 'שהחינו' בכל זאת.

סדר ליל ראש השנה

- כח. נוהגים לאכול מיני מאכלים, ולבקש בקשות לפני אכילתם, לסימן טוב לכל השנה. מנהג זה יסודו בתלמוד, ועליו הוסיפו מאכלים שונים בקהילות שונות, וכל אחד יעשה כמנהגו.
- כט. הנוהגים לאכול ראש כבש, יקפידו לקנותו במקום שיש בו פיקוח הגון על הכשרות, וישימו לב לקיומו של חותם כשרות על הלשון.
- ל. המנהג הנכון הוא, לקיים את הסדר לאחר ברכת המוציא. והנוהגים לקיימו לפני ברכת המוציא, כדי להרבות בברכות, יש להם על מה שיסמוכו. ומכל מקום יש לברך על פירות העץ, שאינם נפטרים בברכת המוציא.
- לא. יש להקדים פרי משבעת המינים לפרי שאינו משבעת המינים, ופרי העץ לפרי האדמה. ויש אומרים שאיזה שירצה יקדים תחילה. ונהגו חלק מן הקהילות כדעה הראשונה (תמר, רימון, תפוח בדבש, פירות האדמה, דג, ראש), והספרדים נהגו כדעה השניה (תפוח בדבש, כרתי, סלקא, תמר, קרא, רוביא, רימון, דגים, ראש). ומי שאין לו מנהג ידוע, ינהג כדעה הראשונה.
- לב. באמירת הבקשות, יבקש בעל הבית בקול, ויענו האחרים אמן. ויכול כל אחד לבקש בעצמו. אך באמירת הברכות, רצוי שכל אחד יברך לעצמו.

